DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
10. oktober 1996 *

I sag C-78/95,

angående en anmodning, som Nederlandenes Hoge Raad i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Bernardus Hendrikman,

Maria Feyen

mod

Magenta Druck & Verlag GmbH,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 27, nr. 1 og 2, og artikel 29 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77),

har

* Processprog: nederlandsk.

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J. C. Moitinho de Almeida, og dommerne C. Gulmann, D. A. O. Edward, P. Jann (refererende dommer) og M. Wathelet,

generaladvokat: F. G. Jacobs
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— B. Hendrikman og M. Feyen ved advokat W. Heemskerk, Haag

— den græske regering ved assisterende juridisk rådgiver V. Kontolaimos, Statens Advokatkontor, og forskningsmedarbejder S. Chala, Udenrigsministeriets Særlige Juridiske Kontor for EF-Spørgsmål, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved P. van Nuffel, Kommissionens Juridiske tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 23. maj 1996 af den tyske regering ved Ministerialrat J. Pirrung, Forbundsjustitsministeriet, som befuldmægtiget, af den græske regering ved V. Kontolaimos og S. Chala, og af Kommissionen ved P. van Nuffel,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 4. juli 1996,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 10. marts 1995, indgået til Domstolen den 16. marts 1995, har Nederlandenes Hoge Raad i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, stillet tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 27, nr. 1 og 2, og artikel 29 i den nævnte konvention (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77, herefter »konventionen«).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem på den ene side B. Hendrikman og M. Feyen (herefter »ægtefællerne Hendrikman«), der har bopæl i Haag, og på den anden side et tysk selskab, Magenta Druck & Verlag GbmH (herefter »Magenta«), der har hjemsted i Krefeld, Tyskland. Sagen angår fuldbyrdelse i Nederlandene af en dom afsagt den 2. april 1991 af Landgericht Krefeld og af en kendelse om fastsættelse af sagsomkostninger (»Kostenfestsetzungsbeschluß«) afsagt den 12. juli 1991 af Amtsgericht Nettetal (Tyskland). De to retsafgørelser, der begge er afsagt over for ægtefællerne Hendrikman, blev forkyndt for dem den 17. september 1991.

3 Ved kendelse af 14. januar 1992 gav den fungerende præsident for Arrondissementsrechtbank, Haag, tilladelse til, at afgørelserne blev fuldbyrdet i Nederlan-

dene. Denne afgørelse begærede ægtefællerne Hendrikman genoptaget under henvisning til konventionens artikel 27, nr. 1 og 2, idet de gjorde gældende, at de aldrig havde modtaget de indledende processkrifter, og at de ikke havde været gyldigt repræsenteret for de tyske domstole.

4 Konventionens artikel 27 bestemmer følgende:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

1. såfremt en anerkendelse vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som begæringen rettes til

2. såfremt det indledende processkrift i sagen eller en tilsvarende retsakt ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetaget sine interesser under sagen

3. såfremt afgørelsen er uforenelig med en afgørelse mellem de samme parter truffet i den stat, som begæringen rettes til

...«

5 Ægtefællerne Hendrikman anførte, at den sag, hvori de to retsafgørelser blev truffet, var blevet anlagt af Magenta i Tyskland, uden at de havde fået kendskab til den. Sagen angik betaling i henhold til en bestilling af brevpapir, som for ægtefællerne

Hendrikman's regning var afgivet af to personer, der ikke var bemyndiget dertil. De samme to personer antog — ligeledes uden bemyndigelse — advokater til i ægtefællerne Hendrikman's navn at repræsentere ægtefællerne under sagen.

6 Ved dom af 2. februar 1994 i genoptagelsessagen stadfæstede Arrondissementsrechtbank, Haag, fuldbyrdelsestilladelsen. Arrondissementsrechtbank udtalte, at konventionens artikel 29, hvorefter »den udenlandske retsafgørelse ... i intet tilfælde [kan] efterprøves med hensyn til sagens realitet«, var til hinder for en stillingtagen til, om den tyske retsinstans kunne lægge til grund, at de pågældende advokater gyldigt var mødt i sagen.

7 Arrondissementsrechtbank, Haag, fandt i øvrigt, at artikel 27, nr. 1, kun kan bringes i anvendelse, hvis lovgivningen i domsstaten ikke giver adgang til noget retsmiddel for en part, som ikke har haft kendskab til den mod ham anlagte sag og ikke har været gyldigt repræsenteret, eller hvis den pågældende part ikke i praksis har kunnet gøre brug af et sådant retsmiddel. I det konkrete tilfælde kunne ægtefællerne Hendrikman i henhold til § 579, nr. 4, jf. § 586 i Zivilprozeßordnung (den tyske civilproceslov, herefter »ZPO«) inden en måned efter, at de tyske afgørelser var blevet meddelt dem, have iværksat et søgsmål med påstand om ophævelse af afgørelserne på grund af, at de ikke havde været lovligt repræsenteret. Dette retsmiddel mod afgørelserne undlod de imidlertid at benytte.

8 Endelig kunne ægtefællerne Hendrikman efter Arrondissementsrechtbank's opfattelse ikke påberåbe sig konventionens artikel 27, nr. 2, da der i det konkrete tilfælde ikke var tale om en afgørelse, der var truffet over for en udebleven sagsøgt.

9 Ægtefællerne indbragte Arrondissementsrechtbank's afgørelse for Nederlandenes Hoge Raad ved kassationsanke.

10 Hoge Raad besluttede at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal Bruxelles-konventionens artikel 29 fortolkes således, at retten i den stat, begæringen rettes til, skal afholde sig fra enhver efterprøvelse af spørgsmålet, om sagsøgte i den sag, der er ført i domsstaten, har været gyldigt repræsenteret, også såfremt retten i domsstaten ikke har truffet afgørelse herom?

2) a) Skal Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 1, fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for anerkendelse af en i en anden kontraherende stat truffet retsafgørelse, når sagsøgte i den pågældende sag ikke har været gyldigt repræsenteret og ikke har haft kendskab til sagen, også selv om han senere har fået kendskab til den trufne afgørelse og ikke har gjort brug af et retsmiddel, som består i henhold til domsstatens procesret?

b) Er det herved af betydning, at den frist, inden for hvilken retsmidlet skal anvendes, er på en måned regnet fra den dag, hvor sagsøgte har fået kendskab til den trufne afgørelse?

3) Skal Bruxelles-konventionens artikel 27, nr. 2, fortolkes således, at bestemmelsen også finder anvendelse i et tilfælde, hvor der ganske vist ikke er truffet afgørelse over for en udebleven sagsøgt, men hvor det indledende processkrift eller en tilsvarende retsakt ikke forskriftsmæssigt og rettidigt er blevet forkyndt eller meddelt sagsøgte, og denne ikke har været gyldigt repræsenteret under sagen?«

11 Indledningsvis bemærkes, at den forelæggende ret ikke har beskrevet de faktiske omstændigheder, den lægger til grund, særlig præcist, og at Domstolens svar derfor kun vil være relevante, hvis de omstændigheder, sagsøgerne i hovedsagen har påberåbt sig, faktisk har foreligget.

12 Det tredje spørgsmål findes at måtte behandles først.

Tredje spørgsmål

13 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret i det væsentlige oplyst, om konventionens artikel 27, nr. 2, finder anvendelse på retsafgørelser, der er truffet over for en sagsøgt, som ikke forskriftsmæssigt og rettidigt har fået forkyndt eller meddelt det indledende processkrift i sagen, og som ikke har været gyldigt repræsenteret under sagen, når afgørelserne, som følge af at en angivelig repræsentant for sagsøgte har givet møde for retten i domsstaten, ikke er truffet over for en udeblevet sagsøgt.

14 Det bemærkes, at retten i den stat, begæringen rettes til, i henhold til artikel 27, nr. 2, kun kan undlade at anerkende en retsafgørelse, hvis følgende betingelser er opfyldt: Det indledende processkrift i sagen er ikke forskriftsmæssigt og rettidigt blevet forkyndt eller meddelt sagsøgte, og denne er udeblevet under sagens behandling i domsstaten. Den forelæggende ret har kun anmodet Domstolen om at tage stilling til den anden af disse betingelser.

15 Endvidere bemærkes, at formålet med konventionens artikel 27, nr. 2, efter fast praksis er at sikre, at en retsafgørelse ikke anerkendes eller fuldbyrdes på grundlag af konventionen, hvis sagsøgte ikke har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen for retten i domsstaten (dom af 16.6.1981, sag 166/80, Klomps, Sml. s. 1593, præmis 9, og af 21.4.1993, sag C-172/91, Sonntag, Sml. I, s. 1963, præmis 38).

16 Den tyske regering har anført, at retten til at varetage sine interesser er tilgodeset, hvis en advokat, selv uden fuldmagt, giver møde for de sagsøgte, idet retten må lægge advokatens erklæringer til grund, indtil det godtgøres, at der ikke består en fuldmagt.

17 Dette kan ikke tiltrædes.

18 En sagsøgt, som ikke har kendskab til den mod ham anlagte sag, og for hvem der for retten i domsstaten møder en advokat uden fuldmagt fra sagsøgte, har overhovedet ikke mulighed for at varetage sine interesser. En sådan sagsøgt må derfor betragtes som udebleven i artikel 27, nr. 2's forstand, også selv om sagsbehandlingen for retten i domsstaten har været kontradiktorisk. Den ret, begæringen rettes til, skal efterprøve, om disse ekstraordinære omstændigheder foreligger.

19 Det kan ikke føre til et andet resultat, at ægtefællerne Hendrikman efter Zivilprozeßordnung's § 579, nr. 4, og § 586 eventuelt havde ret til inden en måned efter meddelelsen at iværksætte et søgsmål med påstand om ophævelse af retsafgørelserne på grund af, at de ikke havde været lovligt repræsenteret.

20 Det relevante tidspunkt, med hensyn til om sagsøgte kan varetage sine interesser, er sagens anlæg. Muligheden for senere at gøre brug af et retsmiddel mod en afgørelse, som er truffet i en udeblivelsessag, og som allerede er blevet eksigibel, kan ikke sidestilles med en adgang til at varetage sine interesser inden retsafgørelsen træffes (dom af 12.11.1992, sag C-123/91, Minalmet, Sml. I, s. 5661, præmis 19).

21 Det tredje spørgsmål må herefter besvares med, at konventionens artikel 27, nr. 2, finder anvendelse på retsafgørelser, der er truffet over for en sagsøgt, som ikke forskriftsmæssigt og rettidigt har fået forkyndt eller meddelt det indledende processkrift i sagen, og som ikke har været gyldigt repræsenteret under sagen, når afgørelserne, som følge af at en angivelig repræsentant for sagsøgte har givet møde for retten i domsstaten, ikke er truffet over for en udebleven sagsøgt.

Første og andet spørgsmål

22 Under hensyn til besvarelsen af det tredje spørgsmål er der ikke grund til at besvare det første spørgsmål.

23 Med hensyn til det andet spørgsmål bemærkes, at ordre public-klausulen i konventionens artikel 27, nr. 1, »kun kan spille en rolle i undtagelsestilfælde« (rapporten om konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, EFT 1979 C 59, s. 1, på s. 44). Klausulen kan under ingen omstændigheder gøres gældende, når det problem, der skal tages stilling til, skal afgøres på grundlag af en særlig bestemmelse som artikel 27, nr. 2 (jf. for så vidt angår artikel 27, nr. 3, dom af 4.2.1988, sag 145/86, Hoffmann, Sml. s. 645, præmis 21).

24 Herefter er der heller ikke grund til at besvare det andet spørgsmål.

Sagens omkostninger

25 De udgifter, der er afholdt af den tyske og den græske regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Nederlandenes Hoge Raad ved dom af 10. marts 1995, for ret:

Artikel 27, nr. 2, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, finder anvendelse på retsafgørelser, der er truffet over for en sagsøgt, som ikke forskriftsmæssigt og rettidigt har fået forkyndt eller meddelt det indledende processkrift i sagen, og som ikke har været gyldigt repræsenteret under sagen, når afgørelserne, som følge af at en angivelig repræsentant for sagsøgte har givet møde for retten i domsstaten, ikke er truffet over for en udebleven sagsøgt.

Moitinho de Almeida Gulmann Edward

Jann Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. oktober 1996.

R. Grass J. C. Moitinho de Almeida

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling